

Pla Barcelona Ciència d'Horta - Guinardó

Districte d'Horta - Guinardó, Ajuntament de Barcelona

Consell Plenari de 7 de juliol de 2022

ÍNDEX

El perquè de les polítiques municipals de Ciència i Universitats	1
La Ciència a Barcelona i als seus Districtes	3
Objectius i continguts del Pla.....	5
El Pla Barcelona Ciència d'Horta - Guinardó	6
A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte.....	6
B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica	8
C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques.....	8
D. Ciència, art, innovació i societat	10
Calendari.....	11
Pressupost	11

El perquè de les polítiques municipals de Ciència i Universitats

Ens trobem davant d'un context social marcat, especialment, per les conseqüències causades per la Covid-19. Un context d'incertesa que ha afectat el nostre dia a dia, de manera col·lectiva, i a nivells que la majoria de nosaltres mai hauríem imaginat. La societat actual es troba davant d'una responsabilitat col·lectiva i solidària per reconstruir molts dels aspectes que la pandèmia ha capgirat, bastir una realitat que entengui el futur que vindrà i que estigui preparada per afrontar els reptes que tenim al davant posant al centre a les persones.

En aquest context, les ciutats actuals adopten un paper especialment rellevant, ja que és on es desenvolupa la major quantitat d'interaccions socials i humanes, i on habita més de la meitat de la població mundial. També és en el context de les ciutats on apareixen els reptes urbans complexos als quals hem de fer front a dia d'avui: l'emergència climàtica, la densitat de població i el benestar social, la gestió de l'espai públic o l'habitatge, la mobilitat sostenible de persones i productes, tant a nivell local com internacional, o un envelliment actiu i de qualitat. Alhora, altres qüestions com la igualtat entre homes i dones, els nous models productius o l'alimentació sostenible requereixen també un rol actiu de les ciutats per a fer-les possibles.

Com a institucions públiques hem d'aportar les eines que permetin aprendre a viure en la incertesa del present i afrontar els reptes globals que se'ns presenten. Eines que ens expliqui el món que ens envolta i ens aportin solucions innovadores, prioritzant el benestar de les persones i la cura del planeta. I la ciència és una d'elles.

La ciència, però, no sempre ha format part del dia a dia de la ciutadania. Si bé és cert que les ciutats han sigut l'espai físic on s'han establert els centres de recerca i les universitats, la generació del coneixement científic no sempre ha sabut generar diàleg entre el món acadèmic i la població, creant a voltes un mur invisible d'incomprensió bidireccional entre el context urbà i el desenvolupament científic del coneixement. La construcció d'una política municipal de ciència és un intent d'acabar amb aquest mur, intentant crear espais d'intercanvi entre la ciutadania i la recerca per tal de fer ampliar i democratitzar el debat científic i acadèmic, d'impulsar la competitivitat del nostre teixit comercial i empresarial a partir d'un nou model econòmic, mantenir i augmentar l'oferta laboral de qualitat, millorar el benestar social als diferents cicles de la vida, i garantir la sostenibilitat ecològica de la nostra ciutat.

Ens cal una política científica de proximitat, que posi en marxa una potent plataforma de divulgació i intercanvi d'idees, que permeti parlar de ciència ciutadana i de promoció del coneixement a totes les edats. Una política que es vinculi i generi complicitats amb les polítiques culturals i educatives, d'innovació econòmica i social, d'urbanisme i emergència climàtica, i de mobilitat o d'envelliment, entre moltes d'altres. Una política de ciència que aprofiti les potencialitats de la pluralitat d'enfocaments propis de les ciències exactes, experimentals i tecnològiques, de les ciències de la vida i la salut, i de les ciències socials i les humanitats. Totes presents a la ciutat, amb una àmplia xarxa de centres de recerca consolidats i amb persones expertes reconegudes internacionalment.

Una política de ciència de proximitat que acompanyi i sumi amb les iniciatives ciutadanes i professionals que han generat, i segueixen generant, espais de diàleg i intercanvi de

coneixement científic a la nostra ciutat. Una riquesa de pràctiques ja en funcionament, que han demostrat el seu èxit i a les quals hem de reconèixer un esforç constant i perenne per generar aquests espais de trobada entre el món científic, universitari i la ciutadania.

Per tot això, des de la convicció que la política municipal de ciència i universitats necessita una traducció concreta a cadascun dels districtes i barris d'aquesta ciutat, per tal d'apropar-se a les realitats i necessitats diverses, esdevenir un vertader vehicle que apropi la ciència a tots els veïns i veïnes de Barcelona, presentem aquesta Mesura de Govern del Pla Barcelona Ciència d'Horta – Guinardó.

La Ciència a Barcelona i als seus Districtes

La ciència és molt present a la ciutat de Barcelona. La trobem als centres de recerca i universitats que poblen els campus repartits per tota la ciutat i la seva àrea metropolitana; la trobem als equipaments de proximitat, amb una programació de divulgació i ciència ciutadana impulsada per centres cívics i biblioteques; la trobem a les aules ambientals, als ateneus de fabricació o a les fàbriques de creació, des de la dimensió ecològica, tecnològica o artística. La ciència està present a la nostra ciutat, i respira amb la intensitat pròpia d'una pràctica del coneixement que ens implica i afecta a tota la ciutadania.

Una mostra d'aquesta realitat la trobem a l'índex 2021 de ciutats científiques de la revista *Natura*¹, que situa Barcelona com la primera ciutat en l'àmbit estatal en producció científica, la quarta de la Unió Europea i la número 42 a nivell mundial. Aquesta posició és fruit de l'excel·lència científica i la qualitat de la recerca que es genera a Barcelona, gràcies a un teixit científic ric en infraestructures, centres de recerca i universitats de primer nivell.

Barcelona compta amb més de 250 equipaments i entitats relacionades amb la ciència. Tant és així, que en podem trobar als deu districtes de la ciutat. Trobem 46 centres de recerca, fundacions i infraestructures científiques; 4 universitats públiques (amb 32 facultats presents a la ciutat), 3 de privades i una de virtual; 30 societats científiques i una cinquantena d'entitats o espais de divulgació científica. L'equitat territorial és un dels reptes que enfrontem: mentre el Districte de Les Corts acumula gairebé un centenar d'aquests equipaments i entitats, Sants-Montjuïc, Gràcia, Nou Barris o Sant Andreu no arriben a la desena cadascú. Un repte que la territorialització de les polítiques de ciència i universitat abordarà.

A nivell temàtic, i agafant els Districtes com a elements d'organització territorial, Barcelona ens dibuixa un mapa interessant: podem localitzar l'àmbit més acadèmic i de recerca teòrica a Les Corts i a Sant Martí; a Ciutat Vella, l'Eixample i Horta-Guinardó trobem tres pols batejats amb R+D a nivell sanitari i bio-sanitari innovador; i un teixit divulgador i patrimonial de la ciència repartit entre els barris de Sarrià-Sant Gervasi, Sant Martí, l'Eixample i Ciutat Vella.

En els últims tres anys, a més, des de l'Ajuntament de Barcelona, i gràcies a l'impuls del Pla Barcelona Ciència 2020-2023, s'ha consolidat el programa de ciència creat l'any 2007 amb l'objectiu de crear una política de Ciència de major abast i amb una estructura pròpia. En aquests tres anys, s'han ampliat les accions vinculades a la ciència i la recerca, s'han establert diferents línies de suport a la recerca de reptes urbans i s'ha millorat la interlocució entre l'Ajuntament i l'ecosistema científic perquè els actors científics de la ciutat se sumin a la recerca de solucions innovadores, justes i disruptives per als reptes urbans que afronta Barcelona, respostes que en la majoria d'ocasions neixen d'una recerca científica d'avantguarda i compromesa amb l'entorn i les necessitats socials de la ciutadania. En aquest sentit entre el 2019 i el 2021, les convocatòries impulsades a partir del Pla Barcelona Ciència han finançat 40 projectes de recerca amb una xifra que supera els 4 milions d'euros (4.318.475 €).

Però la ciència no només es troba en els campus de recerca. La ciutat compta amb un desplegament d'activitats de comunicació i divulgació científica amb l'objectiu de democratitzar

¹ Nature Index 2021 Science Cities: <https://www.natureindex.com/supplements/nature-index-2021-science-cities/tables/overall>

el coneixement entre la ciutadania. Des de Barcelona Ciència i Universitats es desplega una programació de cultura científica que troba els seus màxims exponents en la Biennal Ciutat i Ciència, que el 2021 va celebrar la seva segona edició, i la Festa de la Ciència, que encara ja la seva quinzena edició. En l'àmbit educatiu, són especialment rellevants l'EscoLab, que posa la ciència a l'abast dels centres educatius de la ciutat, o el programa Prometeus, que dona suport a estudiants de barris vulnerables per garantir l'equitat en l'accés universal a la universitat. També cal destacar la programació d'art i ciència que vol relacionar la pràctica del coneixement científic i els processos de creació artística, generant vincles entre els seus respectius entorns i els actors que els componen. D'altra banda, impulsem iniciatives per compartir i reflexionar envers el coneixement científic i, fins i tot, generar aquest coneixement gràcies als diferents projectes de ciència ciutadana que es treballen des de l'Oficina de Ciència Ciutadana.

Poder arribar a la ciutadania requereix de complicitats entre institucions, equipaments i els veïns i veïnes per tal de conèixer l'entorn i les potencialitats del territori. És per això que l'estratègia de ciutat té en els equipaments de proximitat una de les fortaleses més interessants. La xarxa de centre cívics i les activitats de divulgació científica que impulsen, la xarxa de Biblioteques de Barcelona amb programes com el Visions de Ciència, els ateneus de fabricació i les aules ambientals situades a cada districte o equipaments on es promociona la interacció de l'art i la ciència com les Fàbriques de Creació o la Fundació Julio Muñoz i Ramonet. Un entramat d'equipaments públics que permeten viure i entendre la ciència amb la proximitat que requereix una visió democràtica i que posi a la ciutadania en primer pla.

Ara toca consolidar aquest diàleg entre el món científic i la ciutadania, construir espais de democratització del coneixement on el veïnat sigui protagonista del coneixement científic i participi tant de la seva creació, com del gaudi i l'enriquiment cultural que significa la seva comprensió. Així doncs, presentem una Mesura de Govern que situï la ciència al centre de les iniciatives que es promouen des del Districte, consolidant i fent créixer les pràctiques ja existents i integrant-les a la programació que s'impulsa des dels centres i equipaments presents al territori.

Objectius i continguts del Pla

El Pla Barcelona Ciència 2020-2023 ha aportat a la ciutat un full de ruta que ja s'ha començat a desplegar. S'han impulsat iniciatives en el camp de la recerca, amb la convocatòria dels Premis a Recerca Científica Jove a Reptes Urbans, el Barcelona CaixaResearch Living Lab o la convocatòria de subvencions extraordinàries de Recerca i Innovació; s'ha consolidat l'aposta per la Biennial Ciutat i Ciència, amb la realització de la seva segona edició el passat juny de 2021; s'ha impulsat el Premi Europeu Barcelona Ciència Hipàtia en la seva segona i tercera edició; s'ha promogut l'adquisició de residències per a universitaris i personal de recerca; s'ha ideat un pla de doctorats industrials per a serveis i àrees municipals; i s'ha iniciat el projecte que ha de transformar la Fundació Julio Muñoz i Ramonet en un nou centre d'Art i Ciència a la ciutat.

El nostre Districte compta amb la riquesa de l'entramat científic i acadèmic amb el qual es vol potenciar la ciutat. Per la banda sud, tenim l'Hospital de Sant Pau -amb el seu centre de recerca- i el Centre Cívic Guinardó, amb una programació cultural i científica arrelada al barri. Dos equipaments, a més, que ja col·laboren entre si amb la idea de la transferència del coneixement entre professionals de la recerca i ciutadania interessada. Com també comptem amb l'Escola del Mar i el seu planetari, que acull visites escolar amb centenars de visites d'alumnes d'arreu de la ciutat anualment i que ara s'obrirà a tota la ciutadania. Al mateix nivell, per la banda nord, trobem l'Hospital de la Vall d'Hebron i el seu centre de recerca, que juntament amb la Facultat de Psicologia i Pedagogia de la UB formen un entorn científic de primer nivell. Sense oblidar l'aula ambiental de Can Soler i el potencial que la muntanya de Collserola pot aportar al coneixement científic mediambiental de la ciutat.

Els objectius generals d'aquesta Mesura de Govern són, doncs, reconèixer aquest teixit ja existent i situar Horta-Guinardó al mapa científic de la ciutat, visibilitzant-lo com un Districte amb potencial en recerca, en divulgació i en cultura científica. Per fer-ho, s'han d'establir mecanismes de diàleg entre els dos pols científics existents, i impulsar una programació pública conjunta que democratitzi i faci accessible el coneixement present al Districte cap a la ciutadania. En conclusió, una Mesura de Govern que ens alineï amb les noves polítiques municipals de ciència i universitats de ciutat, i que consolidi la idea de "Barcelona, ciutat de ciència" en l'imaginari col·lectiu del Districte.

El Pla Barcelona Ciència d'Horta - Guinardó

A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte

Com s'ha comentat en l'apartat introductori, Horta-Guinardó compta amb un entramat científic situat i establert. Els objectius i accions que continuen venen a entendre i visibilitzar millor aquest teixit, alhora busquen incrementar la coordinació entre els equipaments científics presents al Districte.

1. Creació d'un mapa del teixit científic i acadèmics presents al Districte d'Horta-Guinardó.
 - a. Identificar, en coordinació amb el Departament de Ciència i Universitats, els equipaments científics, acadèmics i de divulgació d'Horta-Guinardó
 - b. Mantenir actualitzat el mapa d'equipaments científics del Districte a la web de Barcelona Ciència.
2. Incorporar a les taules d'equipaments la perspectiva científica del Districte d'Horta-Guinardó.
 - a. Incloure un punt de ciència a l'ordre del dia de la taula d'equipaments del districte.
 - b. Generar sinèrgies amb els equipaments científics, de recerca i sanitaris presents al territori.
3. Visibilitzar la línia de subvencions de ciència i universitats a les entitats del territori.
 - a. Fer difusió de les convocatòries de subvencions que s'impulsen des del Departament de Ciència i Universitats.
 - b. Connectar els projectes científics que tinguin vinculació amb el territori.

La dimensió ciutat

4. Coordinar-se amb el Departament de Ciència i Universitats i l'estratègia de polítiques municipals de ciència i universitats impulsades des del mateix.
 - a. Generar espais de diàleg bilateral entre el Districte i l'àmbit de ciència i universitats a diferents nivells.
 - b. Impregnar el Districte de Horta - Guinardó del desplegament del Pla Barcelona Ciència 2020-2023.
5. Coordinar-se amb altres Districtes de la ciutat amb objectius alineats.
 - a. Coordinar-se amb el Districte de Sants - Montjuïc i Parcs i Jardins entorn als projectes que s'impulsen des del Centre de Formació del Laberint i el Jardí Botànic de Barcelona en relació amb la ciència.
 - b. Coordinar-se amb el Districte de Sarrià – Sant Gervasi entorn a la dimensió científica de la Serralada de Collserola.
6. Coordinar-se amb els plans i estratègies presents a la ciutat que contenen la ciència com un dels eixos del seu desplegament.
 - a. Identificar i impulsar projectes científics del Pla Clima de Barcelona situats al Districte de Horta - Guinardó.

7. Impulsar un pol de recerca i divulgació a nivell mediambiental al Districte.
 - a. Situar Can Soler com a element central de les accions científiques i mediambientals del territori.
 - b. Estudiar la viabilitat d'incorporar el Palau del Marquès d'Alfarràs com a element científic al territori.
 - c. Aprofitar el potencial de la Serralada de Collserola, i la seva importància científica en el camp de l'equilibri mediambiental, per realitzar un espai d'interpretació científica d'aquesta.
 - d. Emmirallar-se amb altres projectes presents a la ciutat per generar un eix d'interpretació científica de les riqueses científiques que voregen la ciutat (mar i muntanya).
 - e. Establir diàlegs amb l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària (IRTA), l'Institut de Diagnosi Ambiental i Estudis de l'Aigua (IDAEA) i el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF), centres de recerca claus en temes mediambientals.

B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica

La importància en la democratització del coneixement passa perquè la ciutadania sigui protagonista activa del propi procés de recerca, ja sigui en la seva etapa de creació del coneixement com en la divulgació dels seus resultats.

9. Incrementar els projectes de Ciència Ciutadana al Districte.
 - a. Impulsar projectes de Ciència Ciutadana des d'equipaments de proximitat.
 - b. Impulsar projectes de Ciència Ciutadana des de centres educatius.
10. Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica.
 - a. Donar suport a les edicions de la Festa de la Ciència que es realitzin al Districte, sumant a entitats de Horta - Guinardó i altres col·lectius interessats en la ciència.
 - b. Programar activitats en el marc de les diferents edicions de la Biennal Ciutat i Ciència. .
11. Incrementar les activitats de divulgació científica als carrers i equipaments del Districte.
 - a. Donar suport a les activitats de divulgació científica de l'Hospital de Sant Pau i el seu centre de recerca, de cara a la ciutadania. .
 - b. Donar suport a les activitats de divulgació científica de l'Hospital de la Vall d'Hebron i els seus centres de recerca, de cara a la ciutadania.
 - c. Establir espais de diàlegs entre equipaments de proximitat i els centres de recerca presents al Districte, per construir col·laboracions on els segons puguin utilitzar els espais dels primers per explicar resultats de la seva recerca.
 - a. Promoure la divulgació científica als equipament del Districte: museus, biblioteques, centres cívics, ateneus, casals, entre d'altres.
 - b. Impulsar programes que promoguin la interacció de la ciutadania amb la recerca i el coneixement científic, explorant diferents formats (espais de conferències i reunions, cafès científics, esdeveniments de divulgació i comunicació, projectes i exposicions d'art i ciència, etc.).
12. El Centre Cívic Guinardó, un exemple a potenciar.
 - a. Donar suport a la línia de ciència impulsada pel Centre Cívic del Guinardó.
 - b. Posicionar el Centre Cívic Guinardó com a centre de referència de divulgació científica de proximitat a nivell de ciutat.
 - c. Agafar d'exemple la relació que el Centre Cívic té amb l'Hospital de Sant Pau i traslladar-ho a d'altres indrets del Districte.
 - d. Consolidar les relacions entre l'Institut de Recerca Vall d'Hebron i la Sala Polivalent de Montbau, amb un programa de divulgació científica al territori.
 - e. Impulsar un projecte de Ciència Ciutadana a mig termini, que faciliti el diàleg entre l'equipament i els centres de recerca.

C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques

Impulsar la recerca científica des de la base és un element clau per al desenvolupament científic de la ciutat. Si volem garantir, a més, un accés universal al coneixement i una

generació de vocacions científiques al Districte, hem de comptar amb el teixit educatiu del territori per impulsar les iniciatives que segueixen.

13. Reforçar els programes científics educatius i d'oferta d'activitats científiques en tot el cicle educatiu present a Horta - Guinardó.
 - a. Acompanyar la presència del projecte EscoLab al Districte de Horta – Guinardó, que lidera el Departament de Ciència i Universitats i el Consorci d'Educació de Barcelona.
 - b. Coordinar-se amb el Consorci d'Educació de Barcelona per incrementar la presència de projectes STEAM als centres educatius de Horta - Guinardó. .
14. Donar suport a la incorporació una línia de salut i medi ambient als centres educatius del Districte, de la mà del CRP.
 - a. Aprofitant la situació de dos dels Hospitals més importants de la ciutat, i de la situació estratègica que aporta la Serralada de Collserola i el Parc dels Tres Turons, incorporar una línia pilot de salut i medi ambient des de la basant científica, a través del lideratge del CRP del Districte.
15. Posar en valor el projecte del Planetari Municipal, situat a l'Escola del Mar.
 - a. Fer l'acompanyament i potenciar el Planetari Municipal.
 - b. Ampliar els programes vinculats al Planetari Municipal, i el seu impacte a nivell de ciutat.
16. Posar en valor i acompanyar la vessant científica dels centres educatius del Districte.
 - a. Acompanyar la línia específica de Ciència, Tecnologia i Arts als centres educatius del Districte, com els de l'Escola del Mar i de l'Institut Narcís Monturiol.
 - b. En el marc de Pla de Barris, posada en marxa del programa STEAM dins horari lectiu dels de l'Escola Institut Mirades i de de l'Institut Escola Coves d'en Cimany: projecte científic – educatiu conjunt per introduir el treball de les STEAM dintre del currículum d'ambdós centres educatius, amb col·laboració amb el VHIR.
17. L'aula de ciència Biblioteca Juan Marsé, un a element educatiu i científic del Districte.
 - a. Donar suport a l'aula STEAM impulsada per Pla de Barris a la Biblioteca Juan Marsé dins horari lectiu com "espai annex "per tal d'acollir projectes i activitats lectives de l'Institut Escola Coves d'en Cimany i de l'Escola Institut Mirades
 - b. Oferir, en clau de millora d'oferta d'activitats extraescolars als centres educatius del Carmel, una nova activitat a l'aula STEAM de la biblioteca, que permeti complementar el treball lectiu dels centres i afavorir que el conjunt de nenes i nens del barri tinguin accés a la matèria.
 - c. Obrir al barri del Carmel l'aula STEAM de la biblioteca, afavorint la realització d'activitats intergeneracionals, per a millorar l'accés a les eines TIC i la gestió de la fractura digital.

D. Ciència, art, innovació i societat

Com ja s'ha comentat en la introducció, establir espais d'interacció entre diferents pràctiques del coneixement com poden ser la ciència, l'art o la innovació són elements claus en les noves polítiques de ciència i universitats.

18. Recolzar i impulsar iniciatives que busquin la interacció entre l'Art i la Ciència
 - a. Animar altres col·lectius (tant culturals com científics) a sumar-se a iniciatives d'art i ciència.
19. Consolidar la relació entre el teixit universitari i la societat del territori.
 - a. Augmentar l'oferta d'activitats del projecte *Universitats a l'abast*, seguint l'exemple dels casos d'èxit del Baix Guinardó i a Montbau.
 - b. Incorporar un doctorat Industrial al si de la gerència del Districte, dins del programa impulsat pel Departament de Ciència i Universitats.
20. Impulsar la connexió entre la ciutadania i el vessant científic dels Hospitals de Sant Pau i Vall d'Hebron.
 - a. Acompanyar els centres de recerca del Districte en la divulgació de les investigacions que es duen a terme.
21. Impulsar la connexió entre la ciutadania i el vessant científic dels projectes i els equipaments d'innovació i mediambientals d'Horta - Guinardó.
22. Reforçar el vessant científic dels parcs presents al Districte, enfocats en el camp de la biodiversitat i l'equilibri ecològic que aporten a la biosfera de la ciutat, donant centralitat a Can Soler com a aula de natura referent del Districte.

Calendari

De juliol del 2022 a juliol de 2024

Pressupost

Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica	
Incrementar les activitats de divulgació científica als carrers i equipaments del Districte. Impulsar projectes de Ciència Ciutadana des d'equipaments de proximitat.	2.500€
Promoure la divulgació científica als equipament del Districte: museus, biblioteques, centres cívics, ateneus, casals, entre d'altres.	2000€
Donar suport a la línia de ciència impulsada pel Centre Cívic del Guinardó	3.500€
Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte	
Situar Can Soler com a element central de les accions científiques i mediambientals del territori.	12.250
Impulsem l'educació i les vocacions científiques	
Ampliar els programes vinculats al Planetari Municipal, i el seu impacte a nivell de ciutat.	7.500
Posada en marxa del programa STEAM a l'Institut Escola Coves d'en Cimany i a l'Escola Institut Mirades, en el marc de Pla de Barris	Pendent de concretar
Posada en marxa de l'aula STEAM a la biblioteca Juan Marsé, en el marc de Pla de Barris	Pendent de concretar